

SUOMEN SÄÄDÖSKOKOELMA

Julkaistu Helsingissä 20 päivänä toukokuuta 2024

253/2024

Laki raideliikennelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan raideliikennelain (1302/2018) 6 §:n 3 momentti, 15 §:n 1 momentin 6 kohta, 26 §:n 1 momentti, 29–31 §, 74 §:n otsikon ruotsinkielinen sanamuoto, 74 §:n 2 ja 4 momentti, 79 §, 123 §:n 1 momentti, 138 §:n 2 momentti, 140 §, 185 §:n 2 ja 3 momentti ja 186 a §,

sellaisina kuin niistä ovat 30 ja 79 § osaksi laissa 1254/2020, 31 §, 74 §:n 4 momentti ja 186 a § laissa 1254/2020 ja 140 § osaksi laissa 476/2022, sekä

lisätään 15 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 476/2022, uusi 7 kohta ja 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, sekä 171 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1507/2019, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

6 §

Rautatieliikenteen harjoittajien, rataverkon haltijoiden ja muiden toiminnanharjoittajien vastuu turvallisuuden kehittämisessä ja seurannassa

Kalustoyksikön kunnossapidosta vastaavien yksiköiden sekä valmistajien, huoltopalvelujen tarjoajien, kalustoyksikön haltijoiden, palvelujen tarjoajien, hankintayksiköiden, liikenteenharjoittajien, lähettäjiä, vastaanottajien, kuormaajien, purkajien, täyttäjien ja tyhjentäjien ja muiden toiminnanharjoittajien, joiden toiminta vaikuttaa rautatiejärjestelmän turvallisuuteen, on toteutettava tarvittavia riskienhallintatoimenpiteitä muiden kanssa yhteistyössä ja varmistettava, että niiden toimittamat osajärjestelmät, lisävarusteet ja materiaalit ja niiden tarjoamat palvelut ovat niitä ja niiden käyttöä koskevien säännösten ja määräysten mukaisia, jotta kyseisiä tuotteita tai palveluja voidaan käyttää turvallisesti rautatiejärjestelmässä.

15 §

Rautatiejärjestelmän turvallisuuden ja yhteentoimivuuden valvonta

Liikenne- ja viestintävirasto valvoo:

6) rataan kuuluvia ohjaus-, hallinta- ja merkinanto- sekä energia- ja infrastruktuuriosajärjestelmiä ja viraston on varmistettava niiden vaatimustenmukaisuus;

7) tämän lain sekä sen nojalla annettujen asetusten, määräysten ja päätösten noudattamista, jollei tässä laissa muuta säädetä.

Liikenne- ja viestintäviraston on käytettävä rautatieliikenteen harjoittajaan ja rataverkon haltijaan kohdistamansa valvonnan aikana hyväksi niitä tietoja ja asiakirjoja, joita se on saanut käyttöönsä, kun rautatieliikenteen harjoittaja on hakenut 18 §:ssä tarkoitettua turvallisuustodistusta ja rataverkon haltija 25 §:ssä tarkoitettua turvallisuuslupaa.

26 §

Turvallisuusluvan myöntäminen

Jos hakijan turvallisuusjohtamisjärjestelmä täyttää sille 10 ja 11 §:ssä säädettyt vaatimukset ja hakija osoittaa turvallisuusjohtamisjärjestelmällään ja muilla sisäisillä menettelyillään voivansa varmistaa rataverkon turvallisen suunnittelun, kunnossapidon ja käytön, Liikenne- ja viestintäviraston on myönnettävä hakijalle turvallisuuslupa. Turvallisuuslupa on voimassa viisi vuotta. Myöntämällään turvallisuusluvalla Liikenne- ja viestintävirasto hyväksyy rataverkon haltijan turvallisuusjohtamisjärjestelmän ja ne menettelyt, joihin rataverkon haltija on ryhtynyt rataverkkoa koskevien säännösten ja määräysten noudattamiseksi.

29 §

Yksityisraiteen hallinnasta ilmoittaminen

Jos 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu yksityisraiteen haltija valitsee tässä luvussa tarkoitettun ilmoitusmenettelyn 25 §:ssä tarkoitettun turvallisuusluvan sijasta, yksityisraiteen haltijan on tehtävä harjoittamastaan toiminnasta kirjallinen ilmoitus Liikenne- ja viestintävirastolle. Ilmoitus on tehtävä erikseen jokaisesta yksityisraiteen haltijan hallinnoimasta raitteistokokonaisuudesta. Jos kyseessä on uusi yksityisraiteen haltija, sen on tehtävä ilmoitus viimeistään kaksi kuukautta ennen toiminnan aloittamista.

Yksityisraiteen hallintaa koskevassa ilmoituksessa on oltava yksityisraiteen haltijan nimi ja yhteystiedot. Ilmoitukseen on liitettävä kirjallinen kuvaus turvallisuuden hallintajärjestelmästä, jolla ilmoittaja osoittaa voivansa varmistaa turvallisen yksityisraiteen hallinnan ja käytön. Yksityisraiteen haltijan on ilmoitusta tehdessään vakuutettava, että sen toiminta täyttää 30 ja 31 §:ssä säädetty yksityisraiteen hallintaa koskevat vaatimukset.

Yksityisraiteen haltijan on viipymättä ilmoitettava 2 momentissa tarkoitetuissa tiedoissa tapahtuneista muutoksista kirjallisesti Liikenne- ja viestintävirastolle. Ilmoitus on tehtävä myös yritys- ja yhteystiedoissa tapahtuvista muutoksista sekä toiminnan lopettamisesta.

Jos ilmoitus on puutteellinen, Liikenne- ja viestintäviraston on viipymättä varattava yksityisraiteen haltijalle tilaisuus täydentää ilmoitustaan kohtuullisessa määräajassa, joka ei saa olla kahta viikkoa lyhyempi.

Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä tässä pykälässä tarkoitettujen ilmoitettavien tietojen sisällöstä ja niiden toimittamisesta Liikenne- ja viestintävirastolle.

30 §

Turvallisuuden hallintajärjestelmä

Tässä luvussa tarkoitettun yksityisraiteen haltijan on ylläpidettävä turvallisuuden hallintajärjestelmää 10 §:ssä tarkoitettun turvallisuusjohtamisjärjestelmän ja 11 §:ssä edellytettujen turvallisuusjohtamisjärjestelmän hätätilamenettelyjen sijasta. Yksityisraiteen haltijan on kuvattava turvallisuuden hallintajärjestelmässään:

- 1) toimintaympäristö ja toiminnan laajuus;

- 2) organisaatio ja vastuunjako;
- 3) kaikkien organisaation toimintaan kuuluvien rautatiejärjestelmän riskien hallinta;
- 4) rataverkon suunnittelun, rakentamisen, käyttöönoton ja kunnossapidon varmistamista koskevat menettelyt;
- 5) menettelyt ja yhteistyö, joilla varmistetaan turvallinen liikennöinti ja muu turvallinen toiminta raiteistolla;
- 6) omavalvonnan menettelyt.

Turvallisuuden hallintajärjestelmän keskeisistä menettelyistä on tiedotettava yksityisraiteen haltijan rautatiejärjestelmän parissa toimivalle henkilöstölle sekä rautatiejärjestelmän toimintoihin liittyville sidosryhmille. Yksityisraiteen haltijan toimitusjohtaja, muu liikkeenjohtamisesta vastaava henkilö tai näiden nimeämä henkilö vastaa turvallisuuden hallintajärjestelmän tehokkaasta käyttöön ottamisesta ja ylläpitämisestä.

Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä turvallisuuden hallintajärjestelmän sisällöstä.

31 §

Yksityisraiteen hallintaa koskevat muut vaatimukset

Yksityisraiteen haltija vastaa rautatiejärjestelmän turvallisesta käytöstä ja käyttöön liittyvien riskien hallinnasta harjoittamansa toiminnan laajuus huomioon ottaen. Yksityisraiteen haltijan on tehtävä yhteistyötä yksityisraiteella toimivien tahojen kanssa rautatiejärjestelmän turvallisen käytön varmistamiseksi.

74 §

Sertifiointielin ja kalustoyksikön kunnossapidosta vastaavan yksikön sertifiointi

Kalustoyksikön kunnossapidosta vastaavan yksikön tai erillisen kunnossapitotoiminnon sertifiointia haetaan ETA-valtion toimivaltaiselta sertifiointielimeltä. Sertifiointielimenä Suomessa toimii Liikenne- ja viestintävirasto ja sertifiointitehtävään erikseen akkreditoitu elin.

Tässä pykälässä tarkoitettua sertifiointia ei vaadita sellaiselta kunnossapidosta vastaavalta yksiköltä, joka toimii rautatieliikenteen harjoittajana ja jonka vastuulla olevia kalustoyksiköjä käytetään ainoastaan museoliikenteessä tai vaihtotyössä. Näiden toimijoiden on osoitettava turvallisuusjohtamisjärjestelmässään liikkuvan kaluston kunnossapitoa koskevat menettelyt kalustoyksiköiden kunnossapidosta vastaavien yksiköiden sertifiointijärjestelmää koskevista yksityiskohtaisista säännöksistä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/798 nojalla sekä komission asetuksen (EU) N:o 445/2011 kumoamisesta annetun komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2019/779 mukaisesti sertifiointia lukuun ottamatta.

79 §

Liikkuvan kaluston käyttöönotto

Kalustoyksikölle, joka ei kuulu liikkuvan kaluston osajärjestelmiä koskevan yhteentöimivuuden teknisen eritelmän soveltamisalaan, on haettava käyttöönottolupaa Liikenne- ja viestintävirastolta, ennen kuin sitä voidaan käyttää rataverkolla.

Liikenne- ja viestintäviraston on myönnettävä käyttöönottolupa tai ilmoitettava hakijalle kielteisestä päätöksestään neljän kuukauden kuluessa siitä, kun kaikki tarvittavat tiedot on saatu hakijalta.

Käyttöönottolupa on sisällytettävä tiedot:

- 1) kalustoyksikön haltijasta tai omistajasta;
- 2) kalustoyksikön käyttöalueesta;
- 3) kalustoyksikön käyttöön liittyvistä rajoituksista;
- 4) kalustoyksikön kunnossapidosta.

Jos kalustoyksikköä käytetään vain 18 §:n 2 momentin mukaisella suljetulla alueella, kalustoyksiköltä ei vaadita käyttöönottolupaa tai 11 luvun mukaista markkinoillesaattamislupaa.

Kalustoyksikölle, jolla on jo käyttöönottolupa, on haettava uusi käyttöönottolupa, jos luvan perusteena olevat tiedot muuttuvat kalustoyksikköön suunniteltujen muutosten johdosta tai suunnitelluilla muutoksilla on kielteisiä vaikutuksia asianomaisen kalustoyksikön yleiseen turvallisuustasoon.

Ennen kalustoyksikön käyttöönottoluvan hakemista hakija voi toimittaa Liikenne- ja viestintävirastolle suunnitelman kaluston valmistamisesta, parantamisesta tai uudistamisesta. Liikenteen turvallisuusvirasto antaa lausunnon suunnitelmasta.

Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä tässä pykälässä tarkoitetulle kalustoyksikölle asetettavista vaatimuksista.

123 §

Kiireellinen ratakapasiteetti

Ratakapasiteetin hakija voi hakea rataverkon haltijalta kiireellistä ratakapasiteettia myös muussa kuin 117 §:n 1 momentissa säädettyssä säännöllisen liikenteen ratakapasiteetin hakemiselle säädettyssä määräajassa, jos hakija tarvitsee ratakapasiteettia tilapäisesti yhtä tai useampaa rautatiereittiä varten. Museoliikenteen harjoittajan hakemus ratakapasiteetista käsitellään aina kiireellisenä. Rataverkon haltijan on annettava päätös hakemuksen viiden työpäivän kuluessa hakemuksen jättämisestä. Tarkempia säännöksiä kiireellisen ratakapasiteetin hakemisesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

138 §

Hinnoittelun puitteet ja toimivaltainen viranomainen

Rataverkon haltijan hinnoittelukäytännön pitää olla koko rataverkolla yhdenmukainen, lukuun ottamatta 140 §:n 5 momentissa tarkoitettua rataverkon uudistamisesta tai parantamisesta aiheutuneiden investointikustannusten kattamiseksi perittyä ratamaksun perusmaksun korotusta. Rataverkon haltija ei saa asettaa sellaisia maksuja, jotka ovat EU-lainsäädännön, tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten vastaisia.

140 §

Ratamaksun perusmaksun alennukset ja korotukset

Rataverkon haltija voi kannustaa rautatieliikenteen harjoittajia rautatieliikenteen melun vähentämiseen myöntämällä alennuksia vähän melua aiheuttavalle junakalustolle ja melua rajoittavan jarruteknologian jälkiasennusta varten. Rataverkon haltija voi myös kannustaa eurooppalaisen junien automaattisen kulunvalvonnan standardin mukaisen järjestelmän käyttöön ottamista ratamaksusta myönnettävällä alennuksella. Rataverkon haltija voi myös tehdä ratamaksun perusmaksuun korotuksia tässä momentissa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Rataverkon haltija voi ottaa käyttöön määräaikaisia ratamaksun alennuksia uuden rautatieliikenteen kehittämisen kannustamiseksi tai alennuksia, joilla kannustetaan käyttöä

mään vähäliikenteisiä ratoja. Samanlaisiin palvelutyyppeihin on sovellettava yhdenmukaisia alennusjärjestelmiä. Alennukset on myönnettävä tasapuolisesti ja syrjimättömästi kaikille rautatieliikenteen harjoittajille ja ne saavat koskea vain niitä maksuja, jotka peritään kyseiseltä rataverkon osalta.

Jos rataverkon osa on kokonaisuudessaan tai tiettyinä aikoina ylikuormitettu, rataverkon haltija saa periä kyseisellä rataverkon osalla korotettua ratamaksua. Korotetulla ratamaksulla rataverkon haltijan on katettava ylikuormituksen poistamisesta aiheutuvat kustannukset.

Edellä 1–3 momentissa tarkoitettujen perusmaksun alennukset tai korotukset ovat korkeintaan 80 prosenttia perusmaksun tasosta. Jos 1 ja 3 momentissa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttaminen kuitenkin edellyttää tätä suurempaa ratamaksun korotusta, rataverkon haltijan on perusteltava esittämänsä ratamaksun korotus kirjallisesti. Perustelusta on käytävä ilmi, miksi rataverkon haltija käyttää ratamaksun perusmaksun korotuksia alennusten sijasta 1 momentissa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Perusteluista on myös käytävä ilmi ne toimenpiteet, joihin rataverkon haltija ryhtyy 3 momentissa tarkoitettua ylikuormituksen poistamiseksi, ja ajanjakso, jolta korotettua maksua peritään.

Rataverkon haltija saa periä korotettua ratamaksun perusmaksua myös rataverkon uudistamisesta tai parantamisesta aiheutuneiden investointikustannusten kattamiseksi. Rataverkon haltija voi periä korotettua ratamaksun perusmaksua investointihankkeen pitkän aikavälin kustannusten kattamiseksi, jos seuraavat edellytykset täyttyvät:

- 1) korotuksen on oltava välttämätön investointihankkeen toteuttamiseksi;
- 2) investointihankkeen on lisättävä tehokkuutta tai kustannusvaikuttavuutta.

Edellä 5 momentissa tarkoitettu investointikustannusten kattamiseksi perittävä korotettu ratamaksun perusmaksu saa olla korkeintaan viisinkertainen voimassa olevaan ratamaksun perusmaksuun nähden. Rataverkon haltijan on perusteltava investointikustannusten kattamiseksi perittävä ratamaksun perusmaksun korotus kirjallisesti. Jos investointikustannusten kattaminen välttämättä edellyttää yli viisinkertaista korotusta voimassa olevaan ratamaksun perusmaksuun nähden, kirjallisista perusteluista on käytävä ilmi erityisesti se, millä perusteilla korkeampi ratamaksun korotus on välttämätön investointihankkeen toteuttamiseksi ja mitä vaikutuksia korotuksella on kyseistä rataverkon osaa käyttäviin rautatieliikenteen harjoittajiin ja näiden asiakkaisiin.

Rataverkon haltijan on ennen tässä pykälässä tarkoitettujen alennusten ja korotusten käyttöön ottamista kuultava niitä rautatieliikenteen harjoittajia, jotka liikennöivät alennuksen tai korotuksen piiriin kuuluvalla rataverkolla ja kyseisellä rataverkolla liikennöimään pyrkiviä ratakapasiteetin hakijoita sekä sääntelyelintä ja liikenne- ja viestintäministeriötä.

171 §

Varautuminen

Jos 132 §:n 2 ja 3 momentissa ja 133 §:ssä tarkoitettu kriittinen palvelupaikan ylläpitäjä on muu kuin 1 momentissa tarkoitettu rataverkon haltija, liikenteenohjauspalvelua tarjoava yhtiö tai toiminnanharjoittaja, myös sen on arvioitava toimintaansa liittyviä riskejä ja mahdollisia häiriötilanteita ja varauduttava niihin kriittisten toimijoiden häiriönsietokyvystä ja direktiivin 2008/114/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2022/2557 mukaisesti.

Rautatieyrityksen liiketoimintasuunnitelma ja kirjanpito

Rautatieyrityksen on kirjanpidossaan ja eriyttämislaskelmissaan noudatettava asiaa koskevaa EU-lainsäädäntöä ja kansallista lainsäädäntöä. Rautatieyrityksen tilinpidossa on esitettävä erilliset tuloslaskelmat ja taseet rautatieliikenteen harjoittamiseen liittyvästä liiketoiminnasta ja rataverkon hoitoon liittyvästä liiketoiminnasta. Nämä tuloslaskelmat ja taseet on myös julkaistava erillisinä. Lisäksi rautateiden tavarankuljetusten ja henkilöliikenteen tarjoamiseen liittyvästä liiketoiminnasta on esitettävä erilliset tuloslaskelmat ja taseet, jotka on julkaistava erillisinä. Julkisina palveluina tarjottaviin rautateiden henkilöliikennepalveluihin maksettava julkinen rahoitus on kirjattava erikseen palvelusopimusasetuksen 7 artiklan mukaisesti asianmukaisille tileille, eikä sitä saa siirtää rautatieyrityksen muiden liikennepalvelujen tarjoamiseen liittyvään tai muuhun liiketoimintaan.

Rautatieyrityksen on toimitettava 2 momentissa tarkoitetut tuloslaskelmat ja taseet sekä pyydettyä muut rautatiemarkkinadirektiivin liitteen VIII mukaiset tilinpäätöstiedot sääntelyelimelle, joka valvoo sitä, että rautatieyritysten kirjanpidossa on noudatettu toimintojen kirjanpidollista eriyttämistä sekä sitä, että julkista tukea ei siirretä toisen liiketoiminnan tukemiseen eikä jonkin toiminnan tuloilla ole katettu muun liiketoiminnan kuluja. Jos sääntelyelin katsoo, että se ei voi riittävällä tavalla valvoa rautatieyrityksen kirjanpitoa ja 2 momentissa tarkoitettua kirjanpidollista eriyttämistä, rautatieyrityksen on toteutettava sääntelyelimen edellyttämät muutokset toimintojen eriyttämisessä ja niiden kirjanpidossa.

Rekisteri rataverkon haltijoista

Liikenne- ja viestintävirasto pitää rataverkon haltijoita koskevaa rekisteriä. Virasto saa käyttää rekisteriä sille tämän lain mukaan kuuluvien tehtävien ja veloitteiden hoitamisessa.

Rekisteriin merkitään rataverkon haltijan nimi sekä yritys- ja yhteisötunnus, mahdollinen aputoiminimi, osoite- ja muut yhteystiedot, muut rataverkon haltijan 25 §:n 2 momentissa tarkoitetussa turvallisuuslupahakemuksessa tai 29 §:ssä tarkoitetussa ilmoituksessa annetut tiedot sekä keskeiset tiedot huoltovarmuskriittisistä rataverkon haltijoista.

Rekisteriin on merkittävä myös tiedot Liikenne- ja viestintäviraston 52 ja 78 §:n nojalla myöntämistä kiinteiden rakenteellisten osajärjestelmien käyttönottoluvista sekä 57 §:n nojalla myöntämistä rakentamisaikaisista käyttöluvista. Rekisteriin merkitään luvanhaltijan nimi, yritys- tai yhteisötunnus sekä osoite- ja muut yhteystiedot.

Rataverkon haltijan on toimitettava tiedot teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisessä muodossa siten kuin siitä Liikenne- ja viestintäviraston kanssa sovitaan. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietojen lähettäjän on esitettävä selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä 2 ja 3 momentissa tarkoitetuista tiedoista ja niiden toimittamisen tavoista.

Rekisteriin tallennettavien tietojen säilyttämisessä ja tietojen poistamisessa rekisteristä noudatetaan liikenteen palveluista annetun lain 224 §:ää.

Tämä laki tulee voimaan 20 päivänä toukokuuta 2024.

253/2024

Helsingissä 17.5.2024

Tasavallan Presidentti
Alexander Stubb

Liikenne- ja viestintäministeri Lulu Ranne